

Globaliseringens udfordring til faglighed og kvalitet inden for uddannelse, forskning og it

Dansk formandskab i Nordisk Ministerråd for uddannelse, forskning og it 2005

norden

Nordisk Ministerråd

Undervisningsministeriet
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling

Globaliseringens udfordring til faglighed og kvalitet inden for uddannelse, forskning og it

Dansk formandskab i Nordisk Ministerråd for uddannelse, forskning og it
2005

Redaktion: Gunvor Barnholt, Undervisningsministeriet og Finn Borgen,
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
Produktion: Werner Hedegaard, Undervisningsministeriet

Omslag og grafisk tilrettelægger: Tryk Team Svendborg A/S

1. udgave, 1. oplag, december 2004: 1.000 stk.

ISBN 87-603-2427-9

ISBN (WWW) 87-603-2429-5

Internetadresse: pub.uvm.dk/2004/nmr

Udgivet af Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen,
Den internationale enhed

Bestilles (UVM 0179) hos:
Undervisningsministeriets forlag
Strandgade 100 D
1401 København K
E-mail: forlag@uvm.dk
Fax nr. 3392 5219
Der beregnes et ekspeditionsgebyr

Repro og tryk: Tryk Team Svendborg A/S

Trykt på svanemærket papir med vegetabiliske farver.
Trykt af Tryk Team Svendborg A/S,
som har licens til brug af svanemærket.

Printed in Denmark 2004

Dansk formandskab i Nordisk Ministerråd
for uddannelse, forskning og it 2005

Globaliseringens udfordring til faglighed og kvalitet inden for uddannelse, forskning og it

Undervisningsministeriet
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
December 2004

Indhold

Undervisningsministerens og Videnskabsministerens forord	Side 3
1. Samarbejde om udvalgte emner	Side 4
1.1. Uddannelse	Side 4
1.2. Forskning og innovation	Side 4
1.3. Sprogsamarbejde	Side 6
1.4. It-samarbejde	Side 6
1.5. Tværgående initiativer (Arktisk, nærområder, grænsehindringer, bæredygtig udvikling).....	Side 8
2. Samarbejde inden for styregrupperne	Side 9
2.1. Nordisk skolesamarbejde (NSS)	Side 9
2.2. Samarbejde om videregående uddannelser (HØGUT)....	Side 10
2.3. Samarbejde om Voksnes Læring (SVL)	Side 10
2.4. NordForsk	Side 11
2.5. Nordic Innovation Centre	Side 12
2.6. Nordens Sprogråd	Side 13
3. Formandskabskonferencer i Danmark	Side 15
3.1. Uddannelsessektoren: Globaliseringens udfordring til faglighed og kvalitet	Side 15
3.2. Forskningssektoren: Dialogforum om forskning og innovation	Side 15
3.3. Fælles møde mellem de nordiske styregrupper	Side 15

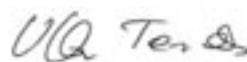
Undervisningsministerens og Videnskabsministerens forord

Globaliseringen er en ny udfordring, der skaber en masse muligheder, som de nordiske lande skal være med til at udnytte. Globaliseringen indebærer også skærpede krav til nytænkning og omstilling. Disse krav vil mest succesfuldt kunne opfyldes, hvis vi opfatter uddannelse, forskning og anvendelse af it som investeringer i fremtiden. Dette får afgørende betydning for vore landes velstand, velfærd og økonomi. Landenes fremgang vil afhænge af evnen til hver for sig og sammen at udnytte vores styrkesider, ligesom den enkelte borgers liv og velfærd vil afhænge af egne og samfundets kompetencer og viden.

De nordiske lande er alle højt udviklede samfund, hvilket er et resultat af vores hidtidige evne til at høste fordelene af den internationale arbejdsdeling. Men vi kan ikke hvile på de historiske laurbær. Vi skal fortsat være drevet af viljen til at fastholde og forbedre vores placering blandt de ypperste i verden.

Viden bliver en afgørende faktor i den globale konkurrence. Uddannelse og forskning er nøglen til fremgang. Informationsteknologi er et værktøj til at nå målene.

Gode resultater nås ikke bare med 'mere af det hele'. Der skal samtidig prioriteres og reformeres, så vi understøtter faglighed og kvalitet samt sikrer tidssvarende og hensigtsmæssige strukturer og rammer. Uddannelses- og forskningsmiljøer skal have den nødvendige kvalitet, volumen og dynamik. De skal konkurrere med andre sektorer om de ressourcer, der kan stilles til rådighed fra såvel den offentlige som den private sektor. Det er en ekstra udfordring.

Ulla Tørnæs
Undervisningsminister
November 2004

Helge Sander
Minister for Videnskab,
Teknologi og Udvikling
November 2004

1. Samarbejde om udvalgte emner

1.1. Uddannelse

De nordiske lande har brug for en veluddannet befolkning med et højt uddannelsesniveau og kompetencer, der udvikles hele livet, for at kunne konkurrere globalt. Det er vigtigt, at der er sammenhæng i vores uddannelsessystemer fra grundskolen og ungdomsuddannelserne til og med de videregående uddannelser. Dette giver de bedste forudsætninger for livslang læring og for fortsat udbygning af befolkningens kompetencer bl.a. gennem voksen- og efteruddannelse.

Der vil i formandskabsprogrammet blive lagt vægt på den fælles interesse i de nordiske lande for at udvikle fagligheden, kvaliteten og relevansen i uddannelserne gennem internationalt samarbejde. Der vil endvidere blive lagt vægt på voksnes læring og på sammenhængen mellem de forskningsbaserede og de professionsrettede videregående uddannelser.

Med henblik på sikring af optimale tilbud til voksne vil der blive lagt vægt på pædagogiske metoder og udbudsformer for voksne og på effektiv udnyttelse af systemerne til validering af realkompetencer. Informationsteknologien skal udnyttes optimalt af uddannelsessektoren som værktøj for fjernundervisning eller tidsforkudt undervisning, til støtte for specialisering inden for en særlig spidskompetence eller som mulighed for opnåelse af en rationaliseringsgevinst.

Den skærpede globale konkurrencesituation stiller alle universiteter og andre videregående uddannelser i Norden over for de samme udfordringer om at sikre kvaliteten i uddannelserne og i forskningen samt om at bidrage til udviklingen af samfundet generelt.

Det vil derfor være nærliggende, at de videregående uddannelser i de nordiske lande finder områder, hvor man kan lære af hinanden og indgå aftaler om forpligtende samarbejde og arbejdsdeling på forskel-

lige niveauer, herunder at samarbejde om et udbud af fælles nordiske studieprogrammer.

Det er helt afgørende at udvikle mekanismer til at sikre kvaliteten i udbuddet af uddannelser i lyset af den globale konkurrencesituation. I den forbindelse er en høj kvalitet og relevans i forskningen og attraktive uddannelser afgørende - også for at kunne tiltrække flere studerende fra udlandet til de nordiske universitetsuddannelser. Et væsentligt element i en sådan indsats vil være at rekruttere dygtige udenlandske studerende samt øge studentermobiliteten til og fra Norden. Øget mobilitet - både af studerende og af forskere - vil være en nødvendighed i udviklingen af et internationalt uddannelsesmarked, hvor universiteterne i Norden er medspillere.

1.2. Forskning og Innovation

Globaliseringen sætter Norden som region under pres for at tiltrække de bedste forskere og dermed gøre sig attraktiv som samarbejdspartner for andre videnscentre i verden. Formandskabet vil derfor fokusere på globaliseringens udfordringer til faglighed og kvalitet, således at de nordiske landes videnssamfund kan udvikle og styrke deres position på forsknings- og innovationsområdet.

NORIA

Disse udfordringer vil indgå i arbejdet med opfølgning på forslagene i hvidbogen "NORIA - Nordisk forskning och innovation", som Ministerrådet for uddannelse og forskning, MR-U, tog initiativ til. Dertil kommer MR-U's samarbejde om forskning og innovation med Ministerrådet for Næring, der har fremlagt et forslag til en ny innovationsstrategi: Nordisk styrka, nationell nytta och global excellence: Förslag till ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010, maj 2004. Med dette udgangspunkt lægges der op til styrket nordisk samarbejde om grundforskning, anvendelsesorienteret forsk-

ning og innovation i form af et nordisk forsknings- og innovationsrum (NORIA - Nordic Research and Innovation Area).

En forudsætning for at det lykkes er, at uddannelses- og forskningsmiljøer i Norden har den nødvendige kvalitet, volumen og dynamik. Centrale aktører i den proces er universiteterne, der må udvikle internationalt attraktive uddannelser og forskningsmiljøer af høj kvalitet, der kan tiltrække flere dygtige studerende og forskere udefra. Samtidig må universiteterne styrke evnen til at servicere samfundet og samarbejde med industrien om overførsel og udnyttelse af ny viden.

Innovation

Visionen om NORIA er, at nordisk forskning og innovation skal gøres globalt førende gennem et styrket nordisk regionalt samarbejde, der skal ske inden for områder, hvor der kan opnås nordisk merværdi.

Den store udfordring bliver at styrke innovationsevnen og kreativiteten, så vi kan fastholde og udbygge de nordiske vidensamfund og dermed fortsat være konkurrencedygtige. Vidensamfundet stiller krav om høj kvalitet i forskningen og grobund for innovative virksomheder. Formandskabet ønsker at arbejde for at konsolidere de nordiske vidensamfund i en globaliseret verden og styrke vort samarbejde om innovation og forskning.

Der vil derfor i 2005 blive lagt særlig vægt på anbefalingerne i hvidbogen om forskning og innovation og gennemførelse af det innovationspolitiske samarbejdsprogram.

Vekselvirkningen mellem forskning og erhvervslivet

Uddannelse og forskning spiller en stadigt større rolle for at skabe økonomisk vækst og en modernisering af økonomien. En øget andel af produktion og eksport kommer fra varer og serviceydelser, som bygger på avanceret forskning og udvikling.

Samarbejde mellem forskning og erhverv står derfor højt på dagsordenen i de nordiske lande og i det nordiske samarbejde. Det er vigtigt, at vi i Norden besidder de rigtige kompetencer i forhold til den internationale arbejdsdeling, hvilket i sig selv stiller krav om en frugtbar vekselvirkning mellem uddannelse/forskning og erhvervslivet.

Udvikling af nye og effektive samspilsformer mellem universiteter og erhvervsliv er centrale udfordringer for det nordiske samarbejde. Formandskabet ønsker en øget nordisk fokusering på erhvervslivets behov for viden, adgang til de rette kompetencer samt adgang til kvalificeret teknologisk service og rådgivning.

Fremme af innovation i det nordiske erhvervsliv

De nordiske virksomheder er konstant udsat for et krav om innovation for at kunne klare sig i den internationale konkurrence. Den internationale arbejdsdeling har allerede længe placeret de nordiske lande som vidensamfund. I en erkendelse af, at de nordiske landes vigtigste konkurrenceparameter er den viden, vi lægger i produkter og serviceydelser, må der kompenseres for manglende evne til at konkurrere på løn.

Nordisk Ministerråd færdiggjorde i 2004 et samarbejdsprogram for innovationsspørgsmål, Innovationsbogen. Med udgangspunkt i dette samarbejdsprogram vil Danmark under sit formandskab fremme samarbejdet om innovation i det nordiske erhvervsliv.

Innovation sættes ofte i forbindelse med forskning. For at få den største nytte af forskning er det nødvendigt, at forskningssektoren og erhvervssektoren samarbejder. Størstedelen af innovationerne i virksomhederne udspringer imidlertid ikke af forskningsprojekter. Danmark vil i den forbindelse også lægge vægt på andre typer af innovation end den forskningsbaserede. Det drejer sig om såkaldt brugerdrevet innovation, der foregår i samspil mellem virksomheder, leverandører, kunder mv. Der er i den forbindelse brug for, at uddannelser og forskningsgrene

som for eksempel samfundsvidenskab og humaniora, der traditionelt har haft relativt mindre kontakt til erhvervslivet, bliver mere orienteret mod erhvervslivet. Hermed kan der etableres større viden om brugerne og om markedet.

Danmark vil under formandskabet etablere dialog mellem erhvervsliv og de videregående uddannelser om behovet for mere erhvervsrettet forskning gennem samarbejde mellem virksomheder og vidensinstitutioner. Der vil i den forbindelse blive fokuseret på erhvervslivets behov for viden, adgang til de rette kompetencer samt adgang til kvalificeret teknologisk service og rådgivning. De nordiske lande er blandt de førende i verden med hensyn til udbredelse og anvendelse af it. Denne gunstige position bør videreudvikles.

Der bør endvidere ses på præmisserne for forskningssamarbejde på tværs af landene. Forskelligartet lovgivning mellem de nordiske lande anses i flere tilfælde for en barriere for tværnationalt og tværinstitutionelt samarbejde. Der bør derfor også ses på rammer og lovgivning for konkrete samarbejdsprojekter mellem de nordiske lande.

Endelig er enkelte landes valg af instrumenter i innovations- og erhvervsudviklingspolitikken et område, hvor der er meget at lære af gode eksempler, og hvor de nordiske lande trods deres forskellighed også på en række områder har ensartede vilkår og udfordringer.

1.3. Sprogsamarbejde

Det sproglige fællesskab er en grundlæggende forudsætning for det folkelige, kulturelle, økonomiske og politiske samarbejde i Norden. Det er samtidig en forudsætning for at udvikle et reelt fælles arbejdsmarked, at man videreudvikler nordboernes evne til at forstå hinandens sprog, især norsk, dansk og svensk.

Udfordringerne for det nordiske sprogsamarbejde er mangfoldige, men særlig tre store udfordringer skal nævnes:

- Alle sprogsamfund i Norden er underlagt samme sproglige internationaliseringstendens, en tendens, der nemt gør engelsk til det sprog, der anvendes til international og også til tværnordisk kommunikation: Truslen om domænetab.
- Særlig det europæiske samarbejde stiller krav om at videreudvikle det nordiske sprogsamarbejde til et regionalt samarbejde inden for det europæiske rum: At styrke Norden som én samlet sprogregion.
- Det nordiske sprogsamarbejde kan i denne sammenhæng danne forbillede for andre regionsdannelser i Europa, men forudsætningen er, at der oplyses om det i meget større omfang, end det hidtil er sket: At gå i offensiven med oplysning til resten af verden, men især Europa, om det nordiske sprogsamarbejde.

1.4. Informationsteknologi

De nordiske lande er blandt de førende i verden med hensyn til udbredelse og anvendelse af it. Denne gunstige position bør videreudvikles.

De nordiske lande har relativt ensartede kulturelle, materielle og politiske forudsætninger for en gunstig udvikling hen mod et stærkt videnssamfund. Samtidig har de nordiske lande det fællestræk, at de har nogle af verdens mest veludviklede it-infrastrukturer og en meget udbredt og koncentreret brug af vidensintensiv teknologi. Ved at tage afsæt i den fælles platform kan der skabes en betydelig merværdi i form af erfaringsudveksling, synergi, stordriftsfordele og allianceskabelse.

Det nordiske samarbejde skal bidrage til at udvikle kompetencer og styrke anvendelsen af it i Norden og Nordens nærområder, især Østersøområdet. Stærkt nordisk samarbejde om udnyttelse af it er et væsentligt bidrag til at styrke Europas konkurrenceevne. Nordisk samarbejde bør supplere europæiske processer med det formål at bringe nordiske synspunkter ind i en større europæisk og international sammenhæng.

I den kommende strategiplan for det nordiske it-samarbejde under MR-IT vil der blive rettet fokus på informationsteknologi generelt, idet der i de nordiske lande findes en fælles forståelse for informationsteknologiens strategiske betydning for de nordiske samfund på flere niveauer herunder:

- Det globale niveau, hvor målet er at styrke de nordiske landes fortsatte kompetenceudvikling, konkurrenceevne og politiske indflydelse.
- Det nationale sociokulturelle niveau, hvor de nordiske samfunds kultur og identitet står i centrum.

Der er behov for både at drøfte større principielle tværfaglige it-problestillinger, som er fælles for Norden, og for at formulere konkrete projekter af tværsektoriel betydning.

Det danske formandskab vil fokusere på de initiativer, der prioriteres i den nye strategiplan for it-samarbejde for 2005-2007 og samtidig sikre sammenhæng med initiativer taget under tidligere formandskaber. Under det danske formandskab vil der desuden blive fokuseret på to områder under overskriften "Borger i informationssamfundet":

- Borgernes it-rettigheder.
- It-sikkerhed.

For at sikre udviklingen af netværkssamfundene i de nordiske lande er det vigtigt, at borgerne kender og har tillid til de normer og spilleregler, som gælder i et sådant samfund. Der kan også være behov for at vurdere, om udviklingen har gjort nuværende regler utidssvarende eller overflødige, eller om der er behov for andre typer af regler end dem, vi kender i dag.

Borgernes it-rettigheder

En stor del af befolkningen har allerede taget de mange nye teknologiske muligheder til sig, men udfordringen er fortsat at få alle borgere til at deltage aktivt, så det store potentiale, der er i it, udnyttes til fulde. Det kan kun lade sig gøre, hvis borgerne har tillid til - og overblik over - de teknologiske muligheder, og myndighederne sikrer borgernes rettigheder i videnssamfundet.

Det er væsentligt, at borgernes it-rettigheder opretholdes og beskyttes, uanset hvilken teknologi der anvendes, og uanset hvor den anvendes. Ofte kan håndhævelsen af disse rettigheder kun sikres via brug af moderne it-sikkerhedsværktøjer.

It-sikkerhed

I kraft af at vi bliver mere og mere afhængige af elektronisk kommunikation, stiger samfundets sårbarhed over for angreb på de elektroniske netværk. Samfundsstrukturer, økonomi og borgere er afhængige af, at netværk og opbevaring af data fungerer optimalt trods angreb udefra. Således er sikker anvendelse af it en afgørende forudsætning for videnssamfundets fortsatte udvikling.

Under it-sikkerhedsoverskriften ligger et stort antal forskellige initiativer, hvoraf to af de mest interessante og aktuelle er: privatlivsfremmende teknologier og bekæmpelse af spam.

It-sikkerhed er et vigtigt emne i forbindelse med spam, der optager op imod halvdelen af al internettrafik. Spam påfører virksomhederne direkte omkostninger, besværliggør borgernes adgang til videnssamfundet og medfører sikkerhedsmæssige problemer, fordi de kan indeholde computervirus.

De nordiske lande har gode muligheder for at opnå resultater i samarbejdet om rammerne for bl.a. selvregulering blandt markedets aktører, efterforskning og strafforfølgning af lovbrud, forskning i teknologier og udvikling af værktøjer.

De nordiske lande kan arbejde frem mod langsigtede løsninger, der i højere grad tager fat om problemets rod. Dette kræver, at Norden indgår i et større internationalt samarbejde om ændring af eksempelvis internet-relaterede teknologier.

1.5. Tværgående initiativer

Det er formandskabsprogrammets mål at sikre kontinuiteten og udviklingen i de prioriterede satsningsområder og følge op på initiativer, der er sat i gang under de tidligere formandskaber. Arbejdet skal endvidere udvikle de intentioner, der ligger i den nye strategi: "Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer" for 2005-2007 for det nordiske samarbejde om uddannelse og forskning.

- Mobilitets- og netværkssamarbejde vil have høj prioritet som elementer i det nordiske samarbejde, og der vil blive lagt vægt på sikring af kvaliteten og udbyttet af Nordplus-programmerne og på disse programmers samspil med EU's programmer for livslang læring og mobilitet i alle dele af uddannelsessektoren.
- Arbejdet med nedbrydning af grænsehindringer i Norden er på uddannelsesområdet nået langt under det islandske formandskab. Det fortsatte arbejde vil fremover blive koblet tættere til de aktiviteter, der foregår i europæisk regi i henholdsvis Bologna-processen for de videregående uddannelser og i Københavner-processen for de erhvervsrettede ungdomsuddannelser.
- Det norske formandskabs tema om "Et solidarisk Norden" opfordrede til et tættere samarbejde mellem uddannelses- og bistandssektoren. Det svenske formandskab fulgte op ved at sætte fokus på integration og på uddannelse for bæredygtig udvikling. Disse processer vil blive fulgt op under det danske formandskab. De nordiske lande samarbejder allerede med UNESCO om opfyldelsen af Dakar-målene for uddannelse til alle (Education for All). Dette samarbejde vil kunne udvides som led i markeringen af FN's 10-år for uddannelse for bæredygtig udvikling. Endelig vil formandskabet se på, hvordan de nordis-

ke landes uddannelsesinstitutioner kan samarbejde om kapacitetsopbygning i udviklingslandene fx gennem fælles nordiske projekter i regi af Verdensbanken eller de nordiske landes udviklingsbistand.

- Nærområdesamarbejdet vil fra 2005 gå ind i en ny fase, idet Estland, Letland og Litauen som medlemmer af EU fremover deltager på lige vilkår med de nordiske lande i EU-programmerne. Derfor vil der også blive arbejdet på muligheder for, at de baltiske lande på længere sigt kan deltage på lige vilkår i Nordplus-programmerne. Det fortsatte arbejde kommer til at foregå inden for rammerne af det Agreed Minutes, som blev tiltrådt på det fælles nordiske og baltiske undervisningsministermøde i marts 2004. Uddannelsessamarbejdet med Nordvestrusland vil blive fortsat med udgangspunkt i den handlingsplan, som blev vedtaget under det islandske formandskab.
- Samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og Arktisk Råd vil blive intensiveret under det danske formandskab. Der vil blive taget udgangspunkt i den deklaration, der blev tiltrådt ved det fælles møde mellem Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning og uddannelses- og forskningsministre fra medlemslandene i Arktisk Råd i Reykjavik i juni 2004. Det islandske formandskab har stillet forslag til en operationalisering af den første deklaration, og ved møde i Arktisk Råd i november 2004 er der opnået enighed om rammerne for det videre samarbejde. Under det danske formandskab vil der blive arbejdet aktivt på indkredsning af fagområder og på en nærmere konkretisering af samarbejdets form.

De tværgående initiativer afspejles i styregruppernes 1-årige handlingsplaner med forskellig vægt. Initiativerne skal betragtes som særlige indsatsområder, der bidrager til at styrke den nordiske profil i internationale fora.

2. Samarbejde inden for styregrupperne

2.1. Nordisk skolesamarbejde (NSS)

Temaet for det danske formandskab er på uddannelsesområdet: "Globaliseringens udfordring til uddannelsernes faglighed og kvalitet". Dermed sættes en ny dagsorden for kravene til den sammenhæng og helhedsforståelse, uddannelserne skal udvikle hos de unge. Deres personlige myndighed, selvforståelse og omverdensforståelse skal skabes i en lokal verden, men på nye og globale vilkår.

Det danske formandskab for NSS i 2005 vil tage udgangspunkt i denne overskrift med samtidig respekt for såvel kontinuiteten bagud som sammenhængen med de prioriteringer, der findes i ministerrådets strategi for 2005-2007 om "Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer".

Nøglebegreber for implementeringen af temaet for det danske formandskab er faglighed, kvalitet, resultatstyring, evaluering, gennemsigtighed og åbenhed.

Grundskolen og ungdomsuddannelserne er grundlæggende forudsætninger for, at de nordiske landes befolkninger kan erhverve den viden og kompetence, som er nødvendig for at kunne klare globaliseringens udfordringer. Uddannelse på de højeste niveauer er kun mulig, hvis de grundlæggende kundskaber og færdigheder er opnået på de forudliggende uddannelsestrin.

Globaliseringen skaber pres på de nordiske landes selvopfattelse. I en foranderlig verden er det vigtigt at kende sit eget udgangspunkt. Uddannelsernes almene karakter er medvirkende til at udvikle elever til borgere i demokratiske og bæredygtige samfund med livskvalitet og respekt for menneskerettigheder. Samtidig vil faglighed, samspil mellem fag og curriculum på nye vilkår skulle opfylde de krav, som udspringer af deltagelse i arbejdslivet i et livslangt perspektiv.

Globalisering udelukker ikke nordisk og europæisk samarbejde. Tværtimod er der behov for fælles bestræbelser på at møde de udfordringer, andre dele af verden stiller os overfor.

For at kunne konkurrere med de bedste er det nødvendigt at kunne sammenligne sig med dem. De bedste løsninger opnås ved at måle sig med de lande, man konkurrerer med. Det er derfor naturligt at deltage aktivt i de internationale undersøgelser og evalueringer, der gennemføres løbende inden for uddannelsesområdet ikke mindst i OECD-regi.

Sammenligninger understøttes af udvikling af indikatorer, der på udvalgte nøgleområder gør det muligt at foretage en systematisk vurdering af forskellige indsatser. Det kan være fuldførelsestid og -frekvens, frafald og overgangsfrekvens til videre uddannelse og beskæftigelse. Øget anvendelse af indikatorer understøtter og understøttes af et paradigmeskift fra ensidig vægt på indholdsstyring til en kombination af målfastsættelse og resultatstyring på alle uddannelsesniveauer.

Gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne skal medvirke til, at man også på tværs af landegrænser gennem indsigt i offentliggjorte mål, resultater og kvalitetsudvikling kan lade sig inspirere og høste af hinandens erfaringer.

Gensidig anerkendelse af uddannelse over landegrænser bidrager til samarbejde, som igen bidrager til at styrke de nordiske landes placering i den globale konkurrence.

Et aspekt ved globaliseringen er eksport af arbejdspladser til regioner med lavere omkostninger (outsourcing). Ikke mindst ved at prioritere de naturvidenskabelige fagområder højt skal de nordiske lande til stadige være i front med innovation og produktudvikling, der fortsat vil sikre en økonomisk vækst.

2.2. Samarbejde om videregående uddannelser (HØGUT)

I de kommende år vil en række nye temaer inden for videregående uddannelser komme i fokus.

Kvalitetssikring af universiteters udbud af uddannelser i internationalt uddannelsessamarbejde

Et tema, som vil blive aktualiseret i de kommende år, vil være, hvordan man kan kvalitetssikre universiteters og andre videregående uddannelsesinstitutioners uddannelsesudbud i internationalt samarbejde. Det drejer sig især om de tilfælde, hvor en institution ønsker, at dele af en national uddannelse gennemføres i udlandet, men også om de tilfælde, hvor et universitet eller en anden institution, der udbyder videregående uddannelse, ønsker at udbyde uddannelsesaktiviteter i udlandet. I forbindelse med UNESCO og OECD's arbejde med etablering af "Guidelines on Quality provision in Cross-border Higher Education" er det aktuelt at kvalitetssikre alle videregående uddannelsesinstitutioners udbud af uddannelsesaktiviteter i udlandet, herunder hvordan universiteter og videregående uddannelser kan markedsføre deres uddannelsesaktiviteter i udlandet.

Blandt andet på disse felter vil det være oplagt at finde samarbejdsområder, hvor de nordiske lande kan lære af hinanden og indgå forpligtende samarbejdsaftaler om arbejdsdeling på forskellige niveauer. Samarbejdsaftaler mellem nordiske og udenlandske højere uddannelsesinstitutioner om strategiske satsningsområder kan blive afgørende konkurrenceparametre over for de udfordringer, som globaliseringen stiller.

Fællesuddannelser

I den sammenhæng vil det være væsentligt at få drøftet modeller inden for det nordiske samarbejde for, hvordan man kan lave fælles uddannelser (joint programmes) mellem to eller flere nordiske lande, herun-

der sikring af kvalitet, faglig sammenhæng, relevans og progression. Endvidere bør indgå, hvordan den studerende kan opnå en national grad fra hvert land (*double degree*).

International studentermobilitet

Et andet vigtigt element for at hamle op med globaliseringens udfordringer er tiltag, som kan øge studentermobiliteten til og fra Norden. Et vigtigt instrument vil her være etableringen af nationale stipendieordninger for at kunne rekruttere meget dygtige udenlandske studerende til de nordiske lande.

Nordplus-programmerne og de samarbejdsmonstre, der på tværs af grænser inden for det nordiske område har sikret kvaliteten i studentermobiliteten, kan bidrage til opbygningen af mekanismer, der kan sikre kvaliteten i studentermobilitetsprogrammer i det øvrige Europa, herunder kvalitetssikringen af forpligtende uddannelsessamarbejder. Nordplus-programmerne skal dog fortsat anvendes som støtte til netværkssamarbejde bl.a. mellem professionsrettede uddannelser og de nye videncentre, *Centres of Excellence*.

Betalingsordninger for udenlandske studerende

I lyset af udviklingen på det internationale uddannelsesmarked ville det være hensigtsmæssigt at indlede drøftelser om de nordiske landes holdning til indførelse af betalingsordninger for udenlandske studerende.

2.3. Samarbejde om Voksnes Læring (SVL)

Ved udmøntningen af strategiplanen 2005-2007 vil det danske formandskab for Styregruppen for Voksnes Læring i 2005 især sætte følgende tre temaer i fokus:

- Livslang læring, særlig voksnes læring og anerkendelse af realkompetencer.
- Kvalitetsudvikling i uddannelserne herunder tilsyn.
- Effektmåling af voksen- og efteruddannelsesindsatsen.

Livslang læring - voksnes læring - anerkendelse af realkompetencer

De nordiske lande står over for en række fælles overordnede udfordringer, som er knyttet til arbejdslivets konkurrencekraft, til den enkeltes kompetenceudvikling mhp. beskæftigelse og personlig udvikling til demokrati/medborgerskab - og til spændingsfeltet mellem disse områder. Nøgleord er globalisering, international arbejdsdeling og teknologisk udvikling. Tilsammen stiller disse udfordringer nye krav om justering og modernisering af livslang læring/voksnes læring. Samtidig bliver det endnu vigtigere at fastholde demokratiforståelsen og fællesskabsfølelsen mellem borgerne. Alle områder for voksnes læring er i spil, herunder hele det folkeoplysende område.

Livslang læring i bred forstand er allerede på den nordiske dagsorden. Udfordringen består i at fokusere på redskaberne i realiseringen heraf for området for voksnes læring. Vigtige redskaber er:

- Bedre muligheder for vurdering og anerkendelse af realkompetence i uddannelserne.
- Kompetenceudvikling og læring på arbejdspladsen, sammenhæng og synergi mellem læringsarenaer (formel uddannelse, læring på arbejdspladsen, læring i folkeoplysningen og i frivillige foreninger mv.) og dokumentation af kompetenceudvikling i de forskellige læringsarenaer.

Kvalitetsudvikling i uddannelserne - tilsyn

Uddannelserne i de nordiske lande skal kunne måle sig med de bedste i verden. Der må derfor sikres høj kvalitet på alle områder og niveauer, ikke kun i krav til uddannelsernes udformning, men også til udvikling af læringsmetoder. Vigtige redskaber for udvikling af et koncept for tilsyn er:

- Et helhedsorienteret tilsyn med uddannelserne og øget fokus på kvaliteten og resultaterne af en uddannelsesindsats kan danne baggrund for indførelse af en mere systematisk overvågning/monitorering på grundlag af kvalitetsindikatorer (udvikling af metoder og systemer).

Samtidig er det vigtigt at bevare et kvalificeret udbud af muligheder for voksnes læring også i et bredere perspektiv, ikke mindst på det folkeoplysende område. Der må tages højde for, at den ikke-formelle kompetence i livslang læring er vanskeligt målbar og derfor må synliggøres på anden måde end ved outcome-baserede indikatorer.

Effektmåling

Med den betydning, som kompetenceudvikling inklusive voksen- og efteruddannelse får, er der behov for at udvikle redskaber til systematisk at vurdere effekten af såvel de enkelte uddannelsesstilbud som den samlede voksen- og efteruddannelsesindsats. Vigtige redskaber er:

- Udvikling af koncepter, herunder indikatorer, og metoder til systematisk vurdering af effekten af såvel de enkelte uddannelsesstilbud som den samlede voksen- og efteruddannelsesindsats på både samfunds-, virksomheds- og individniveau (periodiske kvalitative og kvantitative målinger).

2.4. NordForsk

NordForsk - en organisation for nordisk forskningssamordning

Hovedopgaven for det danske formandskab i 2005 på forskningsområdet bliver at sikre, at NordForsk får en god start, herunder lokalisering af sekretariatet og ansættelse af direktør.

NordForsk betyder en organisatorisk forenkling på forskningsområdet og skal integrere de nuværende aktiviteter under Nordisk Forskningspolitisk Råd og Nordisk Forskeruddannelsesakademi. Det nye organ får en vigtig opgave med at koordinere landenes ønsker og prioriteringer i et frugtbart samspil med de forskningsbevillende organer i de enkelte lande. Det er derfor afgørende vigtigt at sikre opbakning i de nationale forskningsråd til det nye nordiske organ, således at de nye samarbejdsmuligheder bliver udnyttet.

NordForsk's opgaver

NordForsk får som hovedopgave at fremme et effektivt samarbejde mellem de nordiske lande om forskning og forskeruddannelse af højeste internationale kvalitet. Derigennem skal NordForsk bidrage til forskningens fortsatte udvikling og udnyttelsen af forskningens resultater i undervisningen, til innovative formål i erhvervslivet, i administrative og politiske beslutningsprocesser og som grundlag for forbedringer af befolkningernes levevilkår.

Samordningsfunktion

NordForsk skal koncentrere sin indsats på forskningsområder, hvor de nordiske lande har en international synlig styrkeposition, men kan i til-læg hertil også udvælge strategisk betydningsfulde områder (nye/smalle), hvor landene vurderer, at en fælles nordisk satsning hurtigere vil kunne føre til den ønskede opbygning af en forsknings- og uddannelseskompetence af international kvalitet og styrke.

NordForsk skal først og fremmest udforme sine initiativer ud fra nationale prioriteringer eller i initiativer iværksat af forskningsråd, universiteter, andre forskningsinstitutioner mv.

Finansieringsfunktion

NordForsk skal således fungere som organisatorisk ramme for formidling af samarbejde om væsentlige forskningsprioriteringer mellem centrale nationale forskningsfinansierende organer, universiteterne og øvrige offentlige eller private forsknings- og innovationsaktører på nationalt og nordisk plan samt de nordiske sektororganer. Samarbejdet om konkrete satsninger af forsknings- og/eller forskeruddannelsesmæssige karakter vil normalt forudsætte forpligtende finansiel deltagelse fra mindst tre lande.

NordForsk's initiativer i form af projekter og programmer skal primært finansieres via nationale ressourcer. NordForsk skal derfor kun yde en marginal støtte af de fællesnordiske midler. NordForsk modtager sin grundbevilling fra Nordisk Ministerråd, men er i sin forvaltning et uafhængigt organ med selvstændig beslutningskompetence.

Policyfunktion

NordForsk skal i samvirke med forskningsverdenen, erhvervslivet samt forsknings-, nærings- og andre relevante ministerier virke for en fremadrettet forsknings- og innovationspolitik. NordForsk skal desuden rådgive om aktuelle forskningspolitiske emner på eget initiativ eller på anmodning fra MR-U.

2.5. Nordic Innovation Centre

Målet for Nordic Innovation Centre (NICe) er at etablere Norden som et frit indre marked og en grænseløs region, hvor der ikke findes barrierer mellem landene, som hindrer fri bevægelse af kompetencer, ideer, kapital, mennesker og produkter. NICe vil skabe samarbejds-muligheder og fremme samarbejde mellem innovationssystemerne i de nordiske lande ved at finansiere netværk og fjerne grænsehindre. NICe vil dermed bidrage til at etablere Norden som et fælles vidensmarked.

NICe vil i 2005 arbejde for at præge den nordiske erhvervsdagsorden ved at sætte fokus på brancher og områder, som er i vækst eller har et stort udviklingspotentiale. Dette vil bl.a. omfatte brancher eller større områder af samfundsmæssig betydning, hvor der findes muligheder for at forbedre samarbejde, struktur, organisering, uddannelse m.m.

NICe vil arbejde på at intensivere samarbejde på tværs af sektorerne inden for NMR's virksomhedsområde. NICe vil i øvrigt arbejde på at gøre hvert af de nordiske landes innovationsressourcer tilgængelige på tværs af landegrænser, ligesom NICe vil være et bindeled mellem innovationssystemerne i de nordiske lande.

Der vil i 2005 blive fokuseret på samarbejdet mellem forskningsaktører og virksomheder, så det lægges tilrette for kommerciel udnyttelse af forskningsresultater på tværs af faglige grænser. Der vil specielt blive arbejdet med at sikre ensartede rammebetingelser for grænseoverskridende handel, tjenester og produktion.

NiCe vil i 2005 arbejde på at gøre Norden til en region, der aktivt deltag i større europæiske samarbejder og søger inspiration hos og samspil med ledende internationale miljøer vedrørende teknologier, virkemidler og politik.

NordForsk og Nordic Innovation Centre

Der vil i 2005 komme særligt fokus på samarbejdet mellem NordForsk og Nordisk Innovationscenter, NiCe, for at fremme integrationen mellem forskning og innovation.

Et første skridt til at udvikle samarbejdet kan være, at de to organer sammen fremlægger nogle konkrete modeller for samarbejdet. Herunder modeller for universiteternes fremtidige rolle som toneangivende og internationalt attraktive forsknings- og uddannelsesmiljøer.

2.6. Nordens Sprogråd

Nordens Sprogråd har siden 1. januar 2003 haft ansvaret for at fremme den internordiske sprogforståelse og sprogbeherskelse og for at koordinere og styre det sprogpoltiske arbejde i Nordisk ministerråds regi.

Rådet har ansvaret for programmet Nordplus sprog, og det koordinerer de nordiske sprognævnens samarbejde og de nordiske udlandslektors aktiviteter inden for sprog- og kulturoplysning.

Under det danske formandskab vil Nordens sprogråd inden for rammerne af Nordplus-sprog prioritere følgende områder.

Sprogforståelse og beherskelsen af sprogene i Norden

Nordens Sprogråd vil:

- Inspirere til en øget indsats inden for sprogforståelse af nordiske nabosprog som talesprog i en kombination af forskning, udvikling af lærebogsmaterialer og kursusudvikling med speciel vægt på at udnyt-

te it som integreret hjælpemiddel.

- Videreføre det svenske formandskabs særlige satsning på at udbrede praktisk kendskab til nabosprogene hos nordboer, som har et nordisk sprog som andetsprog.
- Forberede det kommende finske formandskabs særlige fokus på den bedste praksis for sprogforståelse på flersproglige arbejdspladser.
- Videreføre opmærksomheden over for de mindre udbredte sprog i Norden, især på det ordbogsmæssige område.
- Forberede et projekt med det mål at stille nordiske elektroniske ordbogsressourcer til rådighed for alle Nordens beboere i en netværksordbog med samtlige talte sprog i Norden.

Sprogpolitik

Nordens Sprogråd vil:

- Analysere de sprogpoltiske konsekvenser af regionalpolitik inden for et integreret EU, samt analysere de sproglige konsekvenser af et Østersøsamarbejde, der omfatter de nordiske lande, de baltiske stater og Nordvestrusland.
- Inspirere samtlige højere læreanstalter i Norden til at formulere og praktisere en gennemtænkt sprogpolitik som et reflekteret svar på internationaliseringens sproglige udfordringer (domænetab og parallelsproglighed).
- Koordinere og videreudvikle sprognævnens samarbejde om praktisk sprogpolitik og normeringsspørgsmål.
- Videreføre det nordiske samarbejde om offentlige myndigheders sprog til borgerne, det såkaldte "klarsprogsinitiativ".
- Følge og støtte de nordiske lektorer i deres arbejde med at undervise og oplyse om Nordens kultur, sprog og sprogpolitik i forlængelse af kultursektorens redegørelse herfor.
- Forberede et forslag til en ny nordisk sprogkonvention, som integreres i en samlet sprogpolitik. I den forbindelse få udarbejdet oplysningsmateriale om sprogsituationen og sprogpoltikken i de nordiske lande til brug for fremstød for de nordiske sprog og en demokratisk sprogpolitik i resten af verden.

Formandskabet vil desuden følge op på initiativer, der blev sat i gang under det islandske formandskab herunder en særlig satsning på at engagere børn og unge i det nordiske sprogfællesskab (børnebøger, oplæsnings- og fortællekonkurrencer samt elektroniske spil).

Det danske formandskab får ansvaret for at afslutte arbejdet med udviklingen af en ny nordisk sprogpolitik, som skal baseres på en bred folkelig debat og forankres i de nordiske organisationer.

3. Formandskabskonferencer i Danmark

3.1. Uddannelsessektoren

Konference om globaliseringens udfordringer til faglighed og kvalitet i uddannelser

Uddannelsessektoren vil gennemføre en formandskabskonference på ministerniveau med det overordnede tema: Globaliseringens udfordringer til faglighed og kvalitet. Indholdet i konferencen vil bl.a. fokusere på de nordiske videregående uddannelsers globale konkurrenceevne og på livslang læring og internationale analyser.

3.2. Forskningssektoren

Nordisk dialogforum om forskning og innovation

Danmark vil under formandskabet tage skridt til et nordisk dialogforum om forskning og innovation. Formålet er at drøfte, hvordan samarbejdet mellem forsknings- og næringsvidenskabssiden kan organiseres, og hvordan en helstøbt nordisk innovationsindsats kan tilrettelægges.

3.3. Fælles møde mellem de nordiske styregrupper

Der planlægges et fælles arrangement for alle medlemmer af de nordiske styregrupper inden for uddannelsessektoren.

